

Remissvar över betänkandet En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92).

Sammanfattning

- Stiftelsen Upplandsmuseet delar utredningens uppfattning att en kanon kan bli mer levande och relevant om den förankras på en regional nivå.
- De regionala museernas ekonomiska situation måste stärkas om ett arbete med en regional kulturkanon ska kunna förverkligas.
- Det är inte tillräckligt med *en* central utställning om Sveriges kulturkanon, utan flera regionala utställningar behöver skapas.
- Utredningen underskattar vikten av pedagogisk verksamhet knuten till utställning.
- Vi delar utredningens uppfattning att armlängds avstånd måste vara en central princip för alla aktörer.
- En uppdatering av kulturkanon behöver göras med jämna mellanrum, men de föreslagna 10 åren är för kort tidsrymd.

Inledning

Stiftelsen Upplandsmuseet har tagit del av *En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92)* och välkomnar möjligheten att lämna synpunkter på utredningens förslag.

Stiftelsen Upplandsmuseet är ett regionalt museum för Uppsala län. Museet bedriver museiverksamhet med samlingsförvaltning, utställningar, pedagogik, forskning, kulturmiljö och arkeologisk uppdragsverksamhet, samt slöjd. Stiftelsen Upplandsmuseet arbetar redan idag med att levandegöra kulturarvet genom forskning, utställningar

och pedagogik. Kompetens finns för att vara en instans för att förmedla och levandegöra även en kulturkanon.

Stiftelsen Upplandsmuseet har emellertid liksom landets andra regionala museer en ansträngd ekonomisk situation. Det innebär att alla nya arbetsuppgifter behöver ha full kostnadstäckning för att kunna realiseras. Detta ställer stora krav på ökade resurser för att det ska vara möjligt att arbeta med en kulturkanon.

6.1 Principiella utgångspunkter

Utredningen förespråkar vad som benämns en ”resurspluralism”. Vi kan se att detta ligger i linje med aktuell kulturpolitik. Vår bedömning är att det är svårt att finansiera denna form av kulturverksamhet på detta sätt. Vill staten arbeta med en kulturkanon, behöver också staten garantera att det finns tillräckliga resurser för det.

6.2 Kommitténs förslag om hur Sveriges kulturkanon ska förvaltas, tillgängliggöras och hållas relevant över tid

Vi delar kommitténs betonande av att armlängds avstånd måste respekteras i arbetet med såväl en nationell som en regional kulturkanon. Detta måste tydligt framgå i de uppdrag som ges till en tänkt stiftelse likväl som andra deltagande aktörer. Detta måste vara den centrala principen.

6.2.2 En ny stiftelse bildas

Utredningen föreslår att den nya stiftelsen får medel som förvaltas av Allmänna arvsfonden. Vi ser positivt på en breddad användning av Allmänna Arvsfondens medel, men vill samtidigt framhålla att medel därifrån inte kan ersätta statens åtagande för att finansiera arbetet med kulturkanon.

6.2.3 Tillgängliggörande av kanon genom en digital portal

Vi stödjer förslaget om en digital portal, men liksom utredningen framhåller kan den inte stå ensam. För att få god spridning, förespråkar vi en pluralism av

kommunikationskanaler. Tryckt media och utställning ska inte ses som komplement, utan som likvärdiga kommunikationskanaler. Dessutom behövs medveten dialog i kommunikationen, genom exempelvis museipedagogisk verksamhet.

6.2.4 Tillgängliggörande av kanon genom kultur- och kulturarvsaktörerna

Utredningen tänker sig ett samarbete med bland annat regionala museer i framtida utveckling av den digitala portalen. Att bidra med material i den digitala portalens så kallade ”fönster” är en arbetsuppgift som skulle ta resurser i anspråk för Stiftelsen Upplandsmuseet. Flera av de verk och företeelser som finns i den nationella kulturkanon är geografiskt kopplade till Uppsala län. Vi påtalar därför behov att den planerade stiftelsen ersätter den arbetsinsats som kan komma att krävas av de regionala museerna med detta arbete.

Vi delar kommitténs uppfattning att en kanon kan bli mer levande och relevant om den förankras på en regional nivå. Utredningen framhåller i kapitel 6.3.2 att länsmuseumerna har en svår ekonomisk situation, vilket vi kan bekräfta. Den svåra ekonomiska situationen måste lösas innan ytterligare uppgifter kan läggas på oss regionala museer, annars finns en stor risk att den verksamhet som bedrivs idag vid de regionala museerna måste stå tillbaka. Det kan få stora konsekvenser för exempelvis förvaltande av samlingar och pedagogisk verksamhet gentemot skola och allmänhet.

Vi avråder från betänkandes förslag att skapa en utställning på ett av centralmuseumerna. Utställningsmediet i sig är ett mycket bra arbetssätt tillsammans med den tänkta digitala portalen, som det går att bedriva nischad pedagogisk verksamhet i anslutning till. Som utredningen på andra håll visar, är de regionala museerna viktiga för allas tillgång till kulturarv och kultur. Det är på en regional nivå som stora delar av befolkningen tar del av kultur, och det är på den regionala nivån som en utställning om kulturkanon kan få sin bästa räckvidd – inte genom att placera den i ett centralt läge i Stockholm. Ska en utställning till exempel kunna nyttjas av landets alla skolelever, är det i en regional kontext som utbudet måste finnas. Det behövs alltså inte *en*, utan flera utställningar om Sveriges kulturkanon ska kunna komma alla landets invånare till godo.

Utredningen underskattar det pedagogiska arbetets betydelse för att sprida en kulturkanon. Genom pedagogiska program och inte minst utbildade museipedagoger, finns

en möjlighet att arbeta med en kulturkanon riktat mot många olika samhällsgrupper. En utställning i sig är inte tillräcklig för att få stor räckvidd.

6.2.7 Utvärdering och revidering för att hålla kulturkanonen relevant över tid

Vi delar utredningens syn på historia som något som ständigt skrivs, och därmed ett behov av en framtida omprövning av de kategorier och verk som ingår. Men att revidera kulturkanon med 10 års mellanrum är för ofta. En gräns på åtminstone 20 år skulle vara mer rimligt, och göra att en kulturkanon kunde gå att arbeta med under en längre tidsperiod. Ska en kulturkanon omsättas i utställning och pedagogisk verksamhet, måste det finnas tid både för framtagande och förverkligande innan en revidering ska göras.

6.3.2 Tillfälliga stimulansmedel till läns museer och andra regionala kultur- och kulturarvsaktörer för att initiera regionala kanonprojekt

Vi delar utredningens syn på de regionala museerna som en regional infrastruktur och centrala för att ge alla tillgång till kulturarvet. Inga nya uppgifter kan dock påläggas de regionala museerna utan full kostnadstäckning, och innan det nuvarande arbetet med museernas samlingar, kunskapsuppbyggnad och pedagogik är säkerställt. De regionala museernas ekonomiska situation har under många år urholkats avsevärt, och ska de ha en stark roll i skapande och förmedlande av en regional kulturkanon måste de först stärkas i förmåga att långsiktigt garantera samlingarnas säkerhet och ha tillräcklig personalstyrka för att kunna utföra sitt uppdrag.

Det krävs en långsiktig finansiering som möjliggör kontinuitet och kvalitet i arbetet med kulturkanon. Utredningens förslag att ge ekonomiska medel för att ett arbete med en regional kulturkanon ska kunna påbörjas, bygger på en realistisk budgetering av medel. En summa på 20 miljoner fördelade på 24 regionala museer ger svårigheter att leva upp till utredningens ambitionsnivå.

Utredningen är dessutom otydlig med hur denna finansiering ska ske. Kommer det att ske genom omstrukturering av medel inom budgetområde 17, eller en extra tillförsel av medel?

Beslut i detta ärende har fattats av museichef Stefan Lundblad efter föredragning av handläggare Cecilia Bygdell. I den slutliga handläggningen av ärendet har avdelningschef Marja Erikson deltagit.

Stefan Lundblad
Landsantikvarie

Cecilia Bygdell
Forskare

Marja Erikson
Avd.chef Kulturarv & Slöjd